

Predgovor

Rasprave i članci u ovom broju našega godišnjaka proizašli su iz višegodišnjih istraživanja Instituta za narodnu umjetnost u okviru projekta »Transformacije folklornih tradicija u suvremenoj kulturi«.

Stvarno stanje folklornih tradicija na terenu, sve brže nestajanje starih oblika tradicijskoga folklor, s jedne strane, i nastanak pojava koje nije obuhvaćala tradicionalna etnologija odnosno folkloristika, s druge strane — već duže vrijeme potiče istraživanja upravo suvremenog stanja folklor. (Možemo govoriti i o stanovitom zakašnjenju istraživačkog interesa.)

Pokazalo se da su neki u nas dominantni dosadašnji pristupi, koje nude etnologija i folkloristika, nedostatni za takvo istraživanje. Bilo je stoga potrebno u isto vrijeme istraživati na terenu i teorijski oblikovati pojmovni okvir i metodologiju. Pritom se donekle izmijenio pojam terena i sam predmet istraživanja. Pokazalo se da teren folklorističkog ili etnološkog istraživanja podjednako može biti grad kao i selo, seljaci jednako kao i svi ostali društveni slojevi ili grupe.

Prvobitna pretpostavka polazila je od toga da se pokušaju utvrditi neke granice gdje prestaje seljačka tradicija a počinje neka druga, vjerojatno urbana tradicija. Pokazalo se da to nije ključni istraživački problem jer je kulturna mijena trajan proces u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Tokovi interakcije seljačkih i različitih drugih tradicija, zatim tokovi interakcije kulturnodruštvenih procesa (koji počinju na općoj razini društva) s folklornim stvaralaštvom u selu ili gradskom naselju ili u grupi ljudi (koji se poznaju i međusobno usmeno komuniciraju) pokazali su se vrlo složenima i nadasve vrijednima znanstvene pažnje.

Napokon, da bismo shvatili kulturu pokušali smo prodrijeti i u neke nje-
ne ne tako clitne i manje blistave procese, u svakidašnje izbore čovjeka, kat-
kad čak u područje naoko banalnoga. Nerijetko se iza nečega što se čini ba-
nalnim kao moguće područje istraživanja, recimo iza spomenika suvremenoj
žrtvi u prometu, ili iza ophoda maturanata kroz grad, ili neuglednog nadimka,
ili pak u izboru iz suvremene mode otkrio taj proces uzajamnog djelovanja
društvenokulturnih tokova koji su poznati, glasno najavljeni — i čovjeka,
odnosno ljudi različite dobi i društvene pripadnosti.

Članci, rasprave i osvrti u »Narodnoj umjetnosti« broj 13, 1976. tvore cje-
linu s tekstovima koji će biti objavljeni u narednom broju godišnjaka (broj
14. 1977). Dio rasprava i osvrti teorijskog su karaktera. Uz kritiku dosadaš-
njih teorijskih pristupa pokušavaju ti radovi izgraditi metodologiju adekvatnu
suvremenim znanstvenim težnjama uključivši marksističku misao u etnolo-
giji. Druga skupina objavljenih radova polazi od građe, da bi se odatle po-
stavila istraživačka pitanja od šireg značenja. Premda pokušavaju ustanoviti
teorijski pristup istraživanju u okviru spomenutoga projekta, radovi su indi-
vidualne tvorevine pojedinih autora; o njima su vodene iscrpne, kritičke i
iskrene diskusije u Institutu no oni su ipak izraz mišljenja, stajališta i istra-
živačkih napora pojedinaca. Razmišljanja o odnosu mode i nošnje, kao i esej
o jednom prigradskom pripovjedačkom repertoaru treba također shvatiti
upravo u tom svjetlu.

Najavljena cjelina ovih dvaju brojeva godišnjaka »Narodna umjetnost« ne
predstavlja završetak rada. Uspjeli smo tek postaviti neka teorijska pitanja;
jedva bismo se usudili reći da smo na neke od njih već sada temeljitije odgo-
vorili. Istraživanje je u toku: svjesni smo mogućih pogrešaka i nedostataka.
Ipak sa zadovoljstvom možemo ustvrditi da je istraživanje pokazalo svoje pu-
no znanstveno opravdanje.

Osvrti u ovom broju odnose se na radove P. Bogatirjova. To su rasprave
i članci napisani već tridesetih godina, ali su neki od njih objavljeni na ru-
skom i engleskom jeziku tek početkom sedamdesetih godina (što smo već
ukratko zabilježili među prikazima u »Narodnoj umjetnosti«). Činilo nam se
da dvije prikazane opsežne rasprave problemski odgovaraju našim sadašnjim
traženjima, pa smo ih pojedinačno iscrpnije razmotrili.

Na kraju, možda je dobro naglasiti da radovi što ih ovdje objavljujemo,
kao i orijentacija koju oni sadrže, uz stanovite razlike, ne znače odustajanje
od dosadašnjeg područja znanstvenog rada Instituta. Folklorne tradicije —
usmena i pučka književnost, drama, plesni i glazbeni folklor kao i običaji i
dalje su predmet naših istraživanja. Kao i uvijek folklorno stvaralaštvo ne
zanima nas kao okamina minulih mitski shvaćenih vremena nego kao auten-
tičan umjetnički i stvaralački izraz i kao živ proces, podjednako u prošlosti
i danas. U tom okviru susreće se tradicija sa suvremenošću: negdašnju tra-
diciju promatramo iz suvremenosti, a u istraživanju suvremenih pojava ne
zaboravljamo povijesnu uvjetovanost i primljeno tradicijsko naslijeđe. Dru-
štvo u kojemu živimo tvori kontekst i folklornim tvorevinama što ih istražu-
jemo i našim znanstvenim orijentacijama.

Uredništvo